

Overheidsbeleid inzake de Europese sociale economie na de economische crisis: beste praktijken

SAMENVATTING

Europees Economisch en Sociaal Comité

Europees Economisch en Sociaal Comité

Overheidsbeleid inzake de Europese sociale economie na de economische crisis: beste praktijken

Samenvatting

De informatie en standpunten in deze studie zijn die van de auteurs en geven niet noodzakelijkerwijs het officiële standpunt van het Europees Economisch en Sociaal Comité weer. Het Europees Economisch en Sociaal Comité garandeert de juistheid van de gegevens in deze studie dan ook niet.

Noch het Europees Economisch en Sociaal Comité, noch enige persoon die namens het Europees Economisch en Sociaal Comité optreedt, kan verantwoordelijk worden gehouden voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de in deze studie opgenomen informatie.

Algemene informatie

STUDIE VOOR *Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC)*

AANVRAGENDE DIENST *Categorie Sociale Economie van het EESC*

BEHERENDE DIENST *Secretariaat van de groep Diversiteit Europa*

DATUM *Mei 2018*

HOOFDCONTRACTANT *CIRIEC International Aisbl*

AUTEURS *Rafael Chaves Avila
José Luis Monzón*

CONTACTGEGEVENS *Rafael Chaves Avila - Rafael.Chaves@uv.es*

IDENTIFICATIENUMMERS

		ISBN	doi
SAMENVATTING			
PDF	<i>QE-02-18-749-NL-N</i>	<i>978-92-830-4201-3</i>	<i>10.2864/07936</i>

---

1. Inleiding

Sinds het einde van het vorige decennium hebben verschillende instellingen van de Europese Unie opgeroepen tot overheidsbeleid om de sociale economie op Europees, nationaal en regionaal niveau een impuls te geven. De conclusies van de Europese Raad van 7 december 2015 over "*De bevordering van de sociale economie als belangrijkste motor van economische en sociale ontwikkeling in Europa*" hebben daarbij een grote rol gespeeld. Ook het Europees Parlement heeft met zijn "verslag-Toia"¹ uit 2009 een duidelijke bijdrage gedaan. Voorts heeft het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) in deze periode in verscheidene adviezen en aanbevelingen geformuleerd om de sociale economie te versterken. Al deze ontwikkelingen zijn een teken dat de sociale economie zich een plaats verwerft als onderdeel en pijler van het Europese sociale model en als hoeksteen van een duurzame sociaal-economische ontwikkeling.

In het licht hiervan en van de laatste crisis is er dit decennium een nieuw type overheidsbeleid voor de sociale economie ontstaan. In Europa is er op EU-, nationaal en regionaal bestuursniveau innovatief beleid ten uitvoer gelegd om de ontwikkeling van de sociaal-economische sector te bevorderen. Overigens moet worden vermeld dat er in het overheidsbeleid al decennialang rekening wordt gehouden met allerlei soorten sociale ondernemingen. Dit is zichtbaarder in sectoraal beleid zoals het landbouw- en plattelandsontwikkelingsbeleid, actief werkgelegenheidsbeleid ter vermindering van sociale uitsluiting en beleid inzake ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing en lokale ontwikkeling. Bij de tenuitvoerlegging van al deze beleidslijnen zijn actoren van de sociale economie betrokken.

2. Doelen en methode

In deze studie komt een uitgebreide selectie van succesvolle praktijkvoorbeelden van overheidsbeleid op het gebied van de sociale economie in verschillende Europese landen aan de orde. De nadruk ligt daarbij op overheidsbeleid dat in de periode 2010-2016 op Europees en nationaal niveau werd gevoerd met betrekking tot de sociale economie. Deze studie houdt verband met twee andere studies. Een daarvan werd onlangs door CIRIEC verricht voor het EESC, met als titel *Recent evolution of the Social Economy in the European Union (2017)*². De tweede, ook door CIRIEC verrichte en publiceerde studie³ is getiteld *The Emergence of the Social Economy in Public Policy. An International Analysis*.

De hier gehanteerde conceptuele benadering van de sociale economie is dezelfde als in de studie *The Social Economy in the European Union* en komt overeen met de definitie die door de EU-instellingen wordt gebruikt, bijv. door het Europees Parlement in het verslag-Toia (2009): "De sociale economie wordt geschraagd door coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen, verenigingen, stichtingen en andere ondernemingen en organisaties die de onderliggende principes van de sociale economie onderschrijven".

---

¹ Europees Parlement (2009), *Verslag over de sociale economie*, A6-0015/2009, rapporteur: Patrizia Toia.

² CIRIEC/EESC (2017) : *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*, Europees Economisch en Sociaal Comité, Brussel. <http://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/recent-evolutions-social-economy-study>

³ CIRIEC: Chaves, R. en Demoustier, D. (red.) (2013): *The Emergence of the Social Economy in Public Policy. An International Analysis*, Peter Lang, Brussel.

Er wordt een classificatie van sociale-economiebeleid gebruikt om de verschillende overheidsmaatregelen in kaart te brengen en te analyseren. Het beleid ter bevordering van de sociale economie kan in twee groepen worden ingedeeld: enerzijds *zacht beleid*, dat erop gericht is gunstige omstandigheden en een gunstig klimaat voor de oprichting, exploitatie en ontwikkeling van sociale-economieondernemingen tot stand te brengen, en anderzijds *hard beleid*, dat op de ondernemingen zelf is gericht in hun hoedanigheid van bedrijfseenheden. Afhankelijk van de werkelijke situatie in een bepaald gebied en het ontwikkelingsniveau en de kritische massa van de sociale economie moeten de autoriteiten bepaalde vormen van beleid de voorkeur geven boven andere.

Classificatie van sociale-economiebeleid: zacht beleid is gericht op het creëren van gunstige omstandigheden voor de oprichting en ontwikkeling van ondernemingen van de sociale economie. Dergelijk beleid kan in twee groepen worden opgedeeld: institutioneel en cognitief beleid. *Hard beleid* heeft als doel om in te grijpen in het economische proces van ondernemingen van de sociale economie, met stimulansen aan zowel de aanbodzijde – ter bevordering van hun economisch concurrentievermogen in de verschillende zakelijke rollen binnen de waardeketen – als de vraagzijde. Zo wordt de toegang van deze sociale ondernemingen tot de publieke en internationale markten verbeterd. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van dit soort maatregelen.

Tabel 1. Typologie van sociale-economiebeleid

<i>Zacht beleid. Beleid om een gunstig ondernemingsklimaat tot stand te brengen</i>	
Institutionele maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> – maatregelen gericht op de rechtsvorm van entiteiten van de sociale economie, waarbij deze worden erkend als particuliere speler – maatregelen ter erkenning van hun vermogen om ondernemingen van de sociale economie te exploiteren in de economie in brede zin, waarbij alle eventuele juridische obstakels worden weggenomen – maatregelen om ondernemingen van de sociale economie te erkennen als beleidsmakers en gesprekspartners bij het ontwerp, de opzet en de tenuitvoerlegging van overheidsbeleid – overheidsinstanties die ondernemingen van de sociale economie bevorderen
Cognitieve maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> – maatregelen om de sociale economie in de samenleving als geheel en/of onder bepaalde doelgroepen meer bekendheid te geven en het bewustzijn en de kennis hieromtrent te vergroten – maatregelen ter bevordering van opleiding op het gebied van de sociale economie – maatregelen om onderzoek over/naar de sociale economie te bevorderen
<i>Hard beleid. Economisch beleid ter bevordering van ondernemingen</i>	
Maatregelen aan de aanbodzijde om het concurrentievermogen van ondernemingen van de sociale economie te verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> – maatregelen gericht op bedrijfsfuncties, zoals financiering, advies, opleiding, werkgelegenheid en personeelsbeheer, samenwerking en netwerken, O&O en innovatie, kwaliteit, nieuwe computer- en communicatietechnologieën, de fysieke ruimte, enz. – deze maatregelen worden van elkaar onderscheiden op basis van de levenscyclus van de onderneming (de oprichtings- of de ontwikkelingsfase van de onderneming)
Maatregelen aan de vraagzijde, gericht op de activiteit van ondernemingen van de sociale economie	<ul style="list-style-type: none"> – maatregelen om de toegang tot publieke en buitenlandse markten te vereenvoudigen (zoals sociale clausules en gereserveerde overheidsopdrachten)

Bron: bewerking van Chaves (2010:164).

3. Een selectie van succesvol sociale-economiebeleid uit Europa

Overeenkomstig de doelstellingen van deze studie wordt een selectie van twintig succesvolle casestudy's van in Europa uitgevoerd sociale-economiebeleid gepresenteerd. Ze zijn ingedeeld volgens de typologie van het sociale-economiebeleid. Het doel is om zeer uiteenlopende voorbeelden uit

verschillende landen te presenteren. Er worden kwalitatieve criteria gebruikt om de 'beste' praktijken in kaart te brengen, op basis van de ervaringen van de deskundigengroep van CIRIEC, de leden van het EESC en Social Economy Europe en ten slotte de 89 deskundigen die zijn ondervraagd in het kader van de andere studie die voor het EESC is verricht (*Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*). Hierna worden de twintig maatregelen samengevat.

Selectie van twintig succesvolle maatregelen ten behoeve van de sociale economie in Europa

A. Zacht beleid. Beleid om een gunstig ondernemingsklimaat tot stand te brengen

A.1. Institutionele maatregelen

Maatregelen gericht op de rechtsvorm als particuliere speler:

Voorbeeld 1. Wet inzake de sociale economie (Roemenië)

Voorbeeld 2. Overeenkomst inzake een solidariteitsbedrijf van maatschappelijk nut (Frankrijk)

Maatregelen om ondernemingen van de sociale economie te erkennen als beleidsmakers en als gesprekspartners in de beleidsprocessen van de overheid:

Voorbeeld 3. Overheidscommissie voor de ontwikkeling van de sociale economie en voor de integratie van de sociale economie in het belangrijkste overheidsbeleid op nationaal en regionaal niveau (Polen)

Voorbeeld 4. Social Economy Europe (EU), de belangenorganisatie van de sociale economie op EU-niveau

Voorbeeld 5. Regionale clusters voor economische samenwerking (Pôles Territoriaux de Coopération Economique – PTCE) (Frankrijk)

Voorbeeld 6. Operationeel programma voor de sociale economie, sociale inclusie en nationale strategie (Spanje)

A.2. Cognitieve maatregelen

Maatregelen om de sociale economie meer bekendheid te geven en het bewustzijn en de kennis hieromtrent te vergroten:

Voorbeeld 7. Het "concept" en het actieplan inzake sociale economie (Bulgarije)

Voorbeeld 8. Satellietrekeningen voor de sociale economie, die verplicht worden gesteld bij de wet inzake de sociale economie (Portugal)

Maatregelen ter bevordering van opleiding over de sociale economie:

Voorbeeld 9. Nationale overeenkomst tussen het ministerie van Onderwijs en leerlingenorganisaties (Frankrijk)

Maatregelen die onderzoek naar de sociale economie bevorderen:

Voorbeeld 10. Universitair onderzoeks- en masternetwerk (Frankrijk en Spanje)

B. Hard beleid. Economisch beleid ter bevordering van ondernemingen

B.1. Maatregelen aan de aanbodzijde:

Maatregelen inzake de toegang tot fondsen:

Voorbeeld 11. Het Europees Sociaal Fonds (EU)

Voorbeeld 12. De vaststelling van een belastingpercentage om sociale ondernemingen te financieren (Italië en Hongarije)

Voorbeeld 13. Een financieringsregeling via loterijen en kansspelen: het voorbeeld van ONCE en RAY (Spanje en Finland)

Voorbeeld 14. Onderlinge waarborgmaatschappijen (Italië)

Voorbeeld 15. Ondernemingsfondsen: Legge Marcora, Brasero, een financieel instrument en een regeling om optimaal gebruik te maken van werkloosheidsuitkeringen (Italië, België en Spanje)

Maatregelen ter ondersteuning van ondernemingen (advies, netwerkactiviteiten, steun bij het oprichten van een onderneming, mentoraat, enz.):

Voorbeeld 16. Platforms voor de sociale economie op nationaal niveau: CNCRES, CEPES en CEPS (Frankrijk, Spanje, Portugal)

Voorbeeld 17. Netwerkbureaus van de overheid om de sociale economie te bevorderen (België)

B.2. Maatregelen aan de vraagzijde

Maatregelen om de toegang tot publieke markten te vereenvoudigen:

Voorbeeld 18. Aanbesteding en gereserveerde opdrachten (Spanje)

Voorbeeld 19. Wet inzake de maatschappelijke waarde (Verenigd Koninkrijk)

Voorbeeld 20. Riforma del Terzo Settore – Hervorming van de derde sector (Italië)

4. Belemmeringen voor de ontwikkeling van de sociale economie

In het verslag werden ook de belangrijkste belemmeringen voor de ontwikkeling van de sociale economie aan de orde gesteld. De belemmeringen zijn in vier hoofdgroepen ingedeeld:

Gebrek aan bekendheid van en inzicht in het concept van de sociale economie, sociale ondernemingen en verwante verschijnselen, in de samenleving, in het publieke debat en in de academische wereld. Dit vormt een aanzienlijke belemmering in oostelijke EU-lidstaten zoals Hongarije, Polen, Slowakije en Tsjechië. Dit gebrek aan bekendheid en inzicht gaat gepaard met een slechte zichtbaarheid van de sociale economie in de media en in de statistieken. Daarnaast is er op alle onderwijsniveaus behoefte aan onderwijs- en opleidingsprogramma's op het gebied van de sociale economie.

Gebrek aan leiderschap, strategieën en gespecialiseerde overheidsinstanties. Uit de studie blijkt dat er een gebrek is aan leidende instellingen die verantwoordelijk zijn voor de sociale economie, sociale ondernemingen, vrijwilligers en het maatschappelijk middenveld en die in staat zijn beleid te ontwikkelen en de sociale economie te stimuleren. Hierdoor ontbreekt het aan een nationale strategie voor de sociale economie. Dit terrein wordt niet gezien als een beleidsprioriteit en het is moeilijk om de sociale economie op de beleidsagenda van de overheid te krijgen.

Ontbreken van of ongeschikte financiële en belastingregelingen.

Institutionele belemmeringen. Belemmeringen voor *branche- en sectorale regelgeving* zijn wijzigingen van de sectorale regelgeving die het functioneren van instellingen van de sociale economie in de weg staan. Zo heeft de overheid in Frankrijk en Spanje de regelgeving inzake aanvullende sociale bescherming in de afgelopen jaren gewijzigd op een manier die negatieve gevolgen heeft gehad voor onderlinge maatschappijen in de zorgsector, die in sommige gevallen noodgedwongen moesten fuseren of de juridische status van een instelling met winstoogmerk moesten aannemen. In Finland wordt de richtlijn inzake overheidsopdrachten, op grond waarvan opdrachten mogen worden voorbehouden voor bepaalde diensten, niet ten uitvoer gelegd, zodat ondernemingen van de sociale economie er niet van kunnen profiteren. *Ontbreken van of ongeschikte voorschriften en wetten inzake de sociale economie*, waarbij wordt verzuimd om nieuwe regelgeving voor sociale ondernemingen ten uitvoer te leggen. Bovendien zijn er als gevolg van nieuwe nationale rechtsvormen voor de sociale economie of van gewijzigde rechtsvormen nieuwe problemen ontstaan voor instellingen in de sociale economie. Zo worden in Polen en Portugal de recente wijzigingen van de wetgeving inzake coöperaties niet geschikt geacht voor coöperaties.

5. Uitdagingen voor het sociale-economiebeleid in Europa

In de afgelopen jaren hebben vele overheden in Europa en daarbuiten een nieuw type beleid voor de sociale economie ontwikkeld. Aangezien dit een verschijnsel in opkomst is, bestaan er nog maar weinig studies waarin het empirisch wordt geanalyseerd en beoordeeld. Toch kunnen aan de hand van deze eerste studies en het werk dat voor dit verslag is verricht een aantal uitdagingen, risico's en lessen worden aangewezen.

1. *De uitdaging om sociale-economiebeleid te beoordelen*

Gelet op de korte looptijd van een groot aantal beleidslijnen met betrekking tot de sociale economie en de tijd die nodig is om deze ten uitvoer te leggen en effect te laten sorteren, zijn er nog maar een paar beoordelingsverslagen. De vaststelling van synthetische indicatoren en algemene en specifieke criteria is echter belangrijker dan de ontwikkeling van een strikte operationele beoordelingsmethode voor deze beleidslijnen. De uitdaging om sociale-economiebeleid te beoordelen is vergelijkbaar met de actuele uitdaging om de sociale en economische impact van de sociale economie en sociale ondernemingen te meten. Hierbij moet rekening worden gehouden met de reikwijdte van de doelstellingen, met name of het beleid een lange of korte ontwikkelingsperiode heeft en of het een meso-, macro-, of micro-economische insteek heeft. Zo stelt Utting (2017)⁴ voor om kwalitatieve beoordelingscriteria in te voeren voor deze beleidslijnen, gebaseerd op de overheidscapaciteit, beleidscoherentie, participatie en duurzaamheid.

In dit verband is het cruciaal dat er een Europees waarnemingscentrum voor sociale-economiebeleid wordt opgericht met twee hoofdfuncties: enerzijds voorzien in een databank van beleid dat door de Europese, nationale, regionale en lokale overheden wordt uitgevoerd, en anderzijds voorzien in beoordelingsmethoden en beleidsimpactstudies om beleidsmakers te helpen bij het ontwerpen van het beleid dat zij ten uitvoer willen leggen, zodat zij de nodige op bewijs gestoelde benadering hanteren.

2. *Risico's bij het ontwerp en de tenuitvoerlegging van sociale-economiebeleid*

Als het sociale-economiebeleid in het algemeen bedoeld is om de bijdrage van de sociale economie aan de oplossing van inhoudelijke Europese maatschappelijke problemen te maximaliseren, innovatie tot stand te brengen en een antwoord te bieden op de enorme uitdagingen in Europa, moeten we voorkomen dat dit beleid middels een vooringenomen, instrumentele benadering van bovenaf wordt ontwikkeld.

Het eerste risico is dat het sociale-economiebeleid op een vooringenomen, versnipperde wijze wordt ontwikkeld. Deze versnippering hangt samen met de afbakening van het beleidsterrein, zowel wat betreft het doelpubliek als de gebruikte instrumenten. Vooringenomenheid kan ertoe leiden dat alle aandacht uitgaat naar bepaalde instellingen van de sociale economie – zoals sociale ondernemingen of vrijwilligersorganisaties – in bepaalde ontwikkelingsfasen, bijvoorbeeld entiteiten die net opkomen en gaan experimenteren, waarbij niet wordt gekeken naar entiteiten in de ontwikkelings- en consolidatiefase. Zo wordt het verander- en ontwikkelingspotentieel van de sociale meerwaarde die de sociale economie kan bieden, ernstig beperkt.

Het tweede risico is dat de sociale economie via deze beleidsmaatregelen wordt geïnstrumentaliseerd (Chaves, 2002; Utting, 2017). Deze maatregelen worden ontwikkeld tegen een achtergrond van aanzienlijke sociale en economische problemen. De sociale economie wordt beschouwd als een instrument van een breder sectoraal beleid, zodat een andere prioritering en ontwerp van dat bredere beleid ook leidt tot een andere inrichting van het sociale-economiebeleid.

---

⁴ Utting, P. (red.) (2015), *Social and Solidarity Economy: Beyond the Fringe*. Londen: Zed Books.

Vanuit dit oogpunt wordt de meerdimensionale rol van de sociale economie terzijde geschoven en wordt slechts één van haar functies in aanmerking genomen.

Het derde risico wordt gevormd door de onderschatting van het potentieel van het maatschappelijk middenveld, dat is georganiseerd om sociale en economische ontwikkelingsprogramma's te leiden, gesteund en gestimuleerd door overheidsinstellingen. Het georganiseerde maatschappelijk middenveld is uiteindelijk de eigenaar van de sociale behoeften waarin moet worden voorzien, de problemen die moeten worden opgelost en de innovaties waaruit zijn ambities blijken. Het is de sociale motor van de sociale economie, die door het beleid moet worden ondersteund. Een al te eenzijdige benadering van bovenaf, waarbij het georganiseerde maatschappelijk middenveld onvoldoende wordt betrokken bij het ontwerp en de tenuitvoerlegging van het sociale-economiebeleid, is een ernstige conceptuele fout, ook voor de duurzaamheid van deze beleidslijnen.

3. *Lessen voor een holistisch nieuw sociale-economiebeleid*

De in dit verslag opgenomen lijst met voorbeelden van goede praktijken inzake het sociale-economiebeleid is een uitdrukkelijke poging om uiteenlopende maatregelen voor het voetlicht te brengen en om, als geheel, een referentiepunt te vormen voor een holistisch sociale-economiebeleid. Het holistische perspectief gaat verder dan het integrale perspectief, dat louter neerkomt op de som van alle delen. Het holistische perspectief moet worden opgevat als de eigenschappen van het systeem, waarbij in dit geval alle maatregelen – de twintig gepresenteerde voorbeelden – een andere uitwerking hebben dan de loutere som van de delen.

Wanneer een nationaal, Europees of regionaal sociale-economiebeleid verstrekkende doelen heeft en ermee wordt nagestreefd de bovenstaande risico's te verminderen, moet het holistisch worden opgezet langs drie lijnen: mainstreaming, partnerschap en strategie.

Mainstreaming. Het sociale-economiebeleid moet doordringen in het gehele overheidsapparaat en al het overheidsbeleid; afzondering binnen één directoraat-generaal en binnen één instrument moet worden vermeden. Ten eerste moet het beleid worden geïntegreerd in en samenhangen met de centrale (algemene en sectorale) programmering van de betreffende overheid om efficiënt te zijn. Ten tweede moet het in staat zijn om organisaties, diensten en bestuurlijke instanties uit de publieke sector te mobiliseren om een bestuurlijk hefboomeffect tot stand te brengen. Ten derde moet er een overheidsorgaan aan worden toegewezen, zoals een directoraat-generaal of een interministeriële commissie, dat het beleid intern actief onder de aandacht brengt. Dat wil zeggen dat dit orgaan binnen de overheid het voortouw neemt bij beleidsinitiatieven. Deze rol kan alleen door een overheidsinstantie worden verricht.

Partnerschap. Het sociale-economiebeleid vereist de medewerking en betrokkenheid van de sociale economie op alle niveaus. Een dergelijk publiek-privaat beleid dat op een permanente maatschappelijke dialoog is gebaseerd moet drie elementen bevatten: ten eerste een krachtige en onafhankelijke bemiddelaar van de sociale economie, ten tweede informele en geïnstitutionaliseerde fora voor dialoog en advies. Het derde element is dat dit advies wordt toegepast bij het gezamenlijk ontwikkelen en ontwerpen van het beleid en bij de tenuitvoerlegging en het beheer ervan. De overheden moeten enerzijds de onafhankelijke, geconsolideerde rol van de bemiddelaar van de

sociale economie ondersteunen, zodat die het beleid extern actief onder de aandacht brengt en ervoor zorgt dat het beleid betekenis heeft en duurzaam is. De overheden moeten adviesorganen oprichten met een pluriforme vertegenwoordiging uit de sociale economie, alsook informele fora die het makkelijker maken om dagelijks toe te zien op nieuwe beleidsinitiatieven. Zo kan worden voorkomen dat ongewenste juridische belemmeringen worden opgeworpen als gevolg van nieuwe, verwante beleidsinitiatieven. Wanneer vertegenwoordigende organen van de sociale economie worden betrokken bij het ontwerp van sociale-economiebeleid kunnen de problemen en behoeften en de te nemen maatregelen beter worden geïdentificeerd en geanalyseerd. Dit duidt op het sociale en plaatsgebonden karakter van dit beleid en op het feit dat het lastig één op één te reproduceren is. De deelname van instellingen van de sociale economie aan de tenuitvoerlegging van het beleid zal ertoe bijdragen het beleid doeltreffender te maken, beter te laten accepteren door de sectoren en begunstigden en de zichtbaarheid ervan te vergroten.

Strategie. Tot slot mag het sociale-economiebeleid niet beperkt blijven tot een op zich staand instrument of mechanisme. Zoals hierboven aangegeven moet het verschillende mechanismen bij elkaar brengen in een bredere meerjarenstrategie.

Europees Economisch en Sociaal Comité

Belliardstraat 99
1040 Brussel
BELGIË

Verantwoordelijke uitgever: eenheid Bezoeken en publicaties
EESC-2018-50-NL
www.eesc.europa.eu

© Europese Unie, 2018
Overneming met bronvermelding toegestaan.

Voor iedere vorm van gebruik of reproductie van de foto's/illustraties dient rechtsreeks toestemming aan de auteursrechthebbende(n) te worden gevraagd.

Online
QE-02-18-749-NL-N
ISBN 978-92-830-4201-3
doi:10.2864/07936

NL